(vt.) Kuni suveni 1562 oli ta Paides asehalduriks, ja sai a. 1563 koadjuutor Kristof'i (vt.) losside ülevaatajaks. Aug. 1565 oli ta üheks Kettler'i vägede juhiks, kuid võttis osa tuntud retkest Pärnust Tallinna alla alles siis, kui oldi juba taganenud Läänemaale. Kullamaa lähedal sai ta rootsi kahurikuulist haavata ja suri Vigalas 31. VIII 1565. — Arvamine, et O.-il on olnud endal suured poliitilised kavatsused, millede teostamist takistas varane surm, pole nähtavasti põhjendatud. Ta oli ainult vapper sõdur ja Kettler'i truu käsilane.

Renner; Russow; W. Greiffenhagen, C. v. O. u. seine Waffenthaten (Beitr. II, 403—30); Arbusow, Die im Deutsch. Orden in Livland vertret. Geschl. (Jb. f. Gen. 1899, lk. 80; 1907, lk. 47); Th. Annerstedt, Svenska väldet i Livland 1564—70 (1877). *E. T.*

OLEARIUS, Adam, Holsteini diplomaat ja kirjanik, sünd. a. 1603 Aschersleben is tolleaegses Halberstadti piiskopkonnas Saksamaal käsitöölise pojana, õppis Leipzigi ülikoolis, omandades seal a. 1627 *mag. phil.* astme, sai a. 1632 sama ülikooli filosoofiateaduskonna assessoriks, ja astus siis — teadmata mil ajal ja mis põhjusil — Holstein-Gottorpi hertsogi Friedrich III teenistusse. Merkantilistlikkude kalduvustega hertsog läkitas a. 1633 Moskvasse ja Pärsiasse »suure saatkonna«, mille ülesandeks oli luua kaubanduslikke sidemeid lähema ja kauge idaga. Sellesse saatkonda kuulusid m. s. Philipp Crusius (hiljemini v. Krusenstjerna), Paul Fleming (vt. neid), O. Brüggemann, kammerjunkur Mandelsloh ja O. Laevaõnnetuse tagajärjel oli saatkond, kes hiljemini ei saavutanudki oma otseseid tulunduslikke eesmärke, sunnitud maabuma Eestimaa rannikul ja peatus pikemat aega Kundas, siis Tallinnas, kus O. hiljemini naitus raehärra ja Kunda mõisa omaniku Joh. Müller'i (vt.) tütrega. Suure reisi elamusi (ta reisis a. 1633 Moskvasse ja 1635—37 Tallinna ja Venemaa kaudu Pärsiasse) kirjeldas O. oma laialt levinud teoses »Offt begehrte Beschreibung der Newen Orientalischen Reise, so durch Gelegenheit einer Holsteinischen Legation an den König in Persien geschehen«, mis ilmunud rohkeis trükkides (Schleswig, 1647, 1656, 1658, 1661); muudetud tiitliga »Auszführliche Beschreibung der kundbaren Reyse nach Muscow vnd Persien, so durch gelegenheit einer Holsteinischen Gesandtschafft von Gottorff ausz geschehen« ilmus teos Schleswigis aa. 1663 ja 1671, lõpuks Hamburgis a. 1696. Tolleaegsele Euroopale esitas teos Moskva-Venemaa ja Ida kohta hulga uut ainestikku, mis tugis üldiselt usaldusväärseil tähelepanekuil ja võrdlemisi täielikul, nähtavasti O. enda soetatud pildimaterjalil. Eesti suhtes tulevad arvesse O.-e kirjeldused seltskondlikust elust Tallinnas, maa-elust Kundas j. m. Tema tuntud Tallinna-vaade, mis vigadest küll vaba pole, on olnud eeskujuks Zeiller-Merian'i Tallinna-vaatele (1652). Erilist tähelepanu väärivad ka O.-e joonised ja kirjeldused Liivimaa elust-olust, mis viimased küll tihti liialdatud. — Oma idamaa-reisi järelkajana avaldas O., kes pärsia keelega oli tutvunud, pärsia luuletaja Saadi »Gulistan'i« tõlke tiitliga »Persianisches Rosenthal . . .« (Schleswig, 1654 ja 1660). Ka on ta koostanud Holsteini kroonika. — O. suri 22. II 1671 ukj. Gottorpis.

Recke-Napiersky III; Allg. D. B. XXIV; C. F. Bricka, Dansk Biografisk Lexikon XII (1898); Fr. Amelung, Balt. Skizzen nach Olearius (1882); *idem*, Balt. kulturhistor. Bilder-Atlas I—II (1886); Arbusow, Grundriss[IV]. *O. G.*

OLESK, Lui, politiline tegelane, sünd. 30. IX. 1876 Kavastus taluperemehe pojana, õppis H. Treffner'i gümnaasiumis Tartus ja astus a. 1895 Tartu ülikooli õigusteaduskonda, mille lõpetas a. 1902. Selle järel hakkas O. advokaadiks Tartus. Mõnd aega »Postimehe« juures töötanud, kaldus O. teravate kontuuridega isikuna peagi pahemale poole ja rajas 1905. a. ühes mõtteosalistega (A. Hanko, J. Kukk j. t.) eduerakonna ja sotsiaaldemokraatia vahe peal asuva radikaalsotsialistliku rühma, mis 17. oktoobri manifesti järgi otsustas teotseda esialgu ainult politilise ühinguna. Viimase häälekandja ajaleht »Vaba Sõna«, mis O. väljaandel ja A. Hanko tegeval toimetusel ilmus, suleti juba mõne numbri järel ja alanud reaktsiooni tõttu jäi radikaalsotsialistlik liikumine varssi soiku. Karistussalkade tegevuse vastu 1905.—06. a. talvel esines O. mitmel korral protestidega. 1906. a. tuli O.-il politilistel põhjustel 1 kuu kinni istuda; a. 1908 saatis kindralkuberner Möller-Sakomelski ta kaheks a.-ks Vologdasse asumisele. Tagasi tulnud, teotses O. jälle advokaadina Tartus. 1917. a. oli O. Põhja-Liivimaa toitluskomitee esimees ja Tartu tööliste ja soldatite nõukogu koopteeritud liige. 1917. a. peale on O. olnud tööerakonna esindajana Tartu linnavolikogu liige ja mitut puhku selle juhataja. Viimases ametis protesteeris ta okupatsiooniaja alul energiliselt seadusliku linnavalitsuse ärakaotamise vastu. 1918. a. aprillis vangistati O. okupatsioonivõimude poolt ja hoiti kuni sama a. novembrini esiti Riias, siis Naissaarel vanglas. Oma vabanemise järel organiseeris ta Tartu-Võru Rahukogu, olles selle esimeheks.